

FOCUSKAART voor leerlingen met HECHTINGSPROBLEMEN IN de KLAS

1. Wat is het probleem

1.1. Veilige hechting

Bij een goede hechting ontwikkelt het kind basisvertrouwen en basisveiligheid. Een kind dat veilig gehecht is, zoekt de nabijheid van de opvoeder. Het kind voelt zich vrij om nieuwe dingen te onderzoeken en te leren. Het kind heeft er vertrouwen in dat de opvoeder beschikbaar is. De hechtingsrelatie ontwikkelt in een telkens herhalend patroon, de zogenaamde Circle of Security. Bij een veilige hechting bestaat deze cirkel uit vier fasen:

- Het kind gaat op ontdekking uit.
- Het kind wordt ergens door verontrust, dit geeft een beetje spanning en stress.
- Het kind gaat naar de ouder/verzorger toe voor hulp en troost
- De ouder/verzorger stelt het kind gerust

Het kind is snel gerustgesteld en voelt zich weer veilig genoeg om verder te gaan met ontdekken. Dan begint de cirkel opnieuw.

1.2. Onveilige hechting - hechtingsproblematiek

Een kind dat onveilig gehecht is, heeft geen vertrouwen in anderen en zichzelf. Dit heeft gevolgen voor het aangaan en in stand houden van relaties. Een onveilig gehecht kind verkent de omgeving minder en leert minder. Hechtingsproblematiek heeft dus een negatief effect op de cognitieve ontwikkeling. Daarnaast kunnen deze kinderen problemen hebben met het aanvaarden van gezag. Hechtingsproblematiek kan ook de oorzaak van lichamelijke problemen zijn. Bij een onveilige hechting gaat er iets mis in de Circle of Security.

Er zijn drie vormen van onveilige hechting:

Onveilig vermijdend gehecht

Een kind dat onveilig vermijdend gehecht is, heeft geen vertrouwen in de beschikbaarheid van de opvoeder. Het kind vermijdt contact en reageert nauwelijks als de opvoeder terugkomt na afwezigheid. Het kind blijft dan bijvoorbeeld op zijn speelgoed gericht. Het kind heeft vaak plezierig contact met vreemden. Dit is een valkuil bij de signalering, want het lijkt allemaal wel mee te vallen. Een onveilig vermijdend gehecht kind onderdrukt angst en gedraagt zich quasi zelfstandig. Deze vorm van hechting kan ontstaan als een kind vaak afgewezen of verwaarloosd wordt of veel verschillende opvoeders heeft.

Onveilig afwerend gehecht

Een kind dat onveilig afwerend gehecht is, is onzeker over de beschikbaarheid van de opvoeder. Het kind zoekt op een 'zielige', soms claimende manier contact. Dit kan boos of huilend zijn. Het kind is afwerend en zoekt tegelijk contact. Dat klinkt heel tegenstrijdig, dat is het ook. Een bekend voorbeeld is een baby die achteruit naar zijn ouders toe kruipt. Een onveilig afwerend gehecht kind heeft doorgaans weinig exploratiedrang. Deze vorm van hechting kan ontstaan als het kind aandacht niet op het goede moment krijgt of niet in de juiste mate. Afwerende hechting kan zich ook ontwikkelen als de ouders erg onberekenbaar zijn.

Gedesorganiseerd gehecht

Een kind dat gedesorganiseerd gehecht is, laat tegenstrijdig gedrag zien: chaotisch, angstig, bizar. Voor het kind is de opvoeder een bron van angst, maar tegelijk de beschermer. Het kind gaat op een wisselende manier met afscheid nemen om, het kan dan ineens verstillen of bang worden. Het gedrag is onberekenbaar. Bijvoorbeeld: het kind kruipt naar de opvoeder en dan ineens bedenkt het zich. Deze vorm van hechting kan ontstaan door verwaarlozing, mishandeling, misbruik en/of dreigementen.

1.3. Geremde of ongeremde hechting

Kinderen met een hechtingsprobleem worden soms ook wel verdeeld in twee types: geremd en ongeremd.

Mogelijke kenmerken van het geremde type:

- Overdreven waakzaam.
- Reageert afwijzend op sociaal contact.
- Teruggetrokken en lusteloos.
- Apathisch, onzeker en huult niet.
- Het kind speelt mee zonder plezier.
- Lijkt op ASS. Daarom moet ASS eerst uitgesloten zijn voordat een kind getest wordt op een hechtingsstoornis.

Mogelijke kenmerken van het ontremde type:

- Zoekt veel contact, is een allemansvriend.
- Is niet in staat om relaties in stand te houden.
- Grensoverschrijdend gedrag.
- Snel gefrustreerd.
- Laat zich niet troosten.
- Leert weinig uit ervaringen.
- Is egocentrisch, er is weinig wederkerigheid.
- Druk, impulsief en ongeconcentreerd.
- Lijkt op ADHD. Daarom moet ADHD eerst uitgesloten zijn voordat een kind getest wordt op een hechtingsstoornis.

2. Mogelijke signalen in de klas

- Druk en chaotisch.
- Snel boos en/of agressief.
- Twee gezichten: thuis anders dan op school.
- Erg lichamelijk aanhankelijk.
- Teruggetrokken en oppervlakkig contact.
- Gespannen, nerveuze indruk.
- Manipuleren binnen relaties, soms aantrekken en afstoten van andere kinderen.
- Weinig vaste relaties, veel vluchtige contacten.
- Wantrouwen naar volwassenen en problemen met het aanvaarden van gezag.
- Rekenproblemen.
- Beperkt inzicht in oorzaak en gevolg.
- Concentratieproblemen.
- Weinig belangstelling voor leren, de school en de toekomst.
- Wisselende of geringe motivatie.
- Faalangst.
- Gaat niet zuinig om met materiaal.
- Moeite met plannen en tijdsverloop.

3. Sticordimaatregelen voor

(kolom 1= wat ik al doe, kolom 2= ga ik uitproberen)

1 2

1.	Je wil graag een 'hechte' band opbouwen met een leerling, maar met deze leerlingen moet je dat – als leerkracht- misschien niet doen. Wees hartelijk, maar neutraal. Vriendelijk, maar zakelijk. Accepteer dat de leerling lichamelijke en emotionele toenadering afwijst. Zie het gedrag als een overlevingsstrategie. Benoem naar het kind dat je hem accepteert zoals hij is en bevestig dat hij er mag zijn. Dit kan door letterlijk te benoemen wat hij doet, voelt, denkt of wil. Besef hierbij dat een kind met een hechtingsstoornis emotioneel en relationeel beter aangesproken wordt op 1/3 van zijn leeftijd.		
2.	Zorg dat dit kind zich veilig voelt in de klas (open deur, met de rug tegen de wand...)		
3.	Zorg dat het kind zich welkom voelt . Begroet het bij de deur, geef een hand. "Fijn dat je er bent."		
4.	Zorg gedurende dag dat het kind zich "gezien" voelt . Maak eens oogcontact, geef een knipoog, enz. Je kunt ook laten merken dat je ziet wat het kind doet: "Ik zie dat je snel je boek voor je hebt, dat vind ik fijn. Zo kunnen we snel beginnen."		
5.	Zorg voor veel positieve feedback en succeservaringen.		
6.	Het kind heeft vél aanmoediging nodig om zijn werk te doen.		
7.	Probeer een relatie met het kind op te bouwen , maar houd in je achterhoofd dat dit heel erg moeilijk is. Dat zo'n relatie moeizaam of niet tot stand komt, zit in het kind en betekent niet dat je faalt als leerkracht. (pas op: een te intieme relatie zal het kind als bedreigend ervaren.)		
8.	Probeer de pauzes of veranderingen aan te kondigen , zodat het kind weet met wie het kan gaan spelen. Dit voorkomt claimend, dwingend gedrag naar andere kinderen, omdat jij als leerkracht dit al geregeld hebt.		
9.	Laat merken dat je snapt wat het kind voelt (bijvoorbeeld bij conflicten) door die gevoelens te verwoorden. Zelf kunnen deze kinderen die gevoelens niet goed onder woorden brengen. Als het kind hoort dat het best bang, boos of verdrietig mag zijn, voelt het zich begrepen en kan de spanning van hem afvallen (ik zie dat je boos bent, ...).		
10.	Vat de "aanvallen" van het kind niet persoonlijk op . Het is logisch dat hun gedrag soms negatieve gevoelens bij je oproept, maar probeer dit gedrag echt te zien als onvermogen en als angst afgewezen te worden en niet als aanval op jouw persoon.		
11.	Accepteer de emoties van het kind, maar niet elke uitingsvorm daarvan . "Ik snap dat je boos bent, maar ik vind het niet goed dat je op me scheldt." Als het kind liegt, ga dan geen ellenlange "verhoren" houden. Komt er geen antwoord of		

meer gelieg en gedraai, volg dan je gevoel. Zeg er iets over in de trant van "Jammer." Doe geen beroep op wat het kind zou moeten kunnen. Opmerkingen als "Ik moet je toch kunnen vertrouwen," kun je bij deze kinderen beter inslikken. Besef dat deze kinderen zich niet gebonden voelen aan mensen en dus ook niet aan de regels die mensen afspreken of behoeften die anderen hebben. Bied veel structuur: bijvoorbeeld door vaste duidelijke, zichtbare groepsregels.		
12. Stel positieve eisen. "Zit eens stil" is een negatieve eis. Een positieve eis is: "Moeilijk hè stilzitten? Zullen we samen proberen hoe je dit voor elkaar kunt krijgen?"		
13. Zorg voor een vast zichtbaar dagprogramma en geef eventueel een individuele planner.		
14. Zorg ook voor een overzichtelijke lokaal indeling , enz. Deze kinderen hebben nog meer behoefte aan structuur dan "gewone" kinderen.		
15. Zorg dat je voorspelbaar bent. Doe wat je zegt en zeg wat je doet. Bij deze kinderen is "voor deze ene keer dan" geen goed idee. Houd je dus zeer goed aan de regel afspraak is afspraak. Ook als je spijt hebt van die afspraak. Bij deze kinderen kun je niet terugkomen op een afspraak of voor "die ene keer" toegeven.		
16. Zorg dat jij de baas bent en blijft. Deze kinderen hebben een leerkracht nodig, die vriendelijk doch beslist de lakens uitdeelt en daarover niet in discussie gaat. Zeker in het begin zullen er confrontaties zijn. Jouw taak is te zorgen om rustig en vriendelijk, maar wel beslist te blijven. Het kind test of je te vertrouwen bent.		
17. Zet het kind dicht bij je, liefst met de rug naar een wand. Het kind hoeft zo niet angstvallig om zich heen te kijken en heeft overzicht. Voor kinderen met een groot wantrouwen geeft dit enigszins rust .		
18. Probeer de dag altijd positief af te sluiten . "Fijn dat je morgen weer komt."		
19. Als het kind leerproblemen heeft, laat het dan niet helpen door een ander kind. Jij bent de leider van de klas. Vragen vaak niet makkelijk hulp. Deze kinderen zullen niet snel zelf om hulp komen als ze iets niet begrijpen. Let daar dus op en bied eventueel hulp aan.		
20. Geef bij twijfel aan dat het kind zich geen zorgen hoeft te maken. Jij gaat het kind leren hoe het moet leren.		
21. Maak een dagplanning en houd je daaraan. Het kind raakt in paniek als er vanaf geweken wordt.		
22. Deze kinderen hebben vaak een geringe taakspanning . Verdeel het werk in korte blokken (bijv. van 10 minuten) en laat ze daarna bij jou komen. Dan kun je ze meteen een compliment geven, aanmoedigen, enz.		
23. Bied waar mogelijk visuele ondersteuning.		
24. Stel lage eisen aan het kind, iets onder het eigenlijke niveau. Zo kan het kind succeservaringen opdoen. Geef wel uitdagend onderwijs, zoek naar de aangrenzende zone van ontwikkeling.		
25. Straf geven werkt vaak niet goed. Dit zien deze kinderen soms als wéér een teken van verwerping. Ze zullen nog sterker doorgaan. Alle pedagogische trucjes		

over belonen en straffen, werken waarschijnlijk niet. Deze kinderen willen vaak de strijd aangaan. Dit wil niet zeggen dat duidelijke regels niet gekoppeld kunnen worden aan een signaal en/of sanctie. Straf zoveel mogelijk “zonder emotie”, vertel kort waarom je straft en wat je volgende keer liever voor gedrag zou zien. Ga niet in discussie.		
26. Negeren werkt doorgaans ook niet altijd maar je kan ermee experimenteren. Deze kinderen kunnen vaak doorgaan tot gestelde grenzen.		
27. Stuur het kind niet weg als het vervelend is. Dit zal waarschijnlijk averechts werken. Het kind voelt zich dan opnieuw “weggedaan” of ongewenst. Leer hen wel zelf in “time-out” gaan.		
28. Dreig niet met straffen die je niet kunt waarmaken. Het kind zal daardoor juist het negatieve gedrag herhalen. Als je tóch straft, straf dan meteen. Op een later tijdstip weet het kind niet meer waar het aan toe is, het heeft immers problemen met het begrip tijd en heeft weinig structuur.		
29. Als je het gedrag van het kind wilt veranderen, kun je het beste werken met een zichtbaar beloningssysteem. Gebruik bijv. een gedragskaart (die je samen opstelt)		
30.		
31.		
32.		
33.		
34.		
35.		
36.		